

CULTURAL IDENTITY AND CULTURAL DISTRICT: THE CASE STUDY OF ARI-PRADIPHAT

Pornrat PHURITAT^{1*} and Ratchaneekorn SAE-WANG¹

¹ College of Innovation, Thammasat University, Thailand; eveprprt@gmail.com (Corresponding Author)

ARTICLE HISTORY

Received: 19 September 2025

Revised: 3 October 2025

Published: 16 October 2025

ABSTRACT

This research aims to examine the cultural identity of Ari-Pradiphat district through qualitative research methods, including document analysis, field surveys, and in-depth interviews. The study found that the cultural identity of the Ari-Pradiphat area is composed of three key components 1) Abstract characteristics are expressed through privately organized, paid activities, but the content often shows little connection to the local context. Furthermore, local residents tend to lack both participation and awareness 2) Symbols of the area are reflected through the architectural style of government buildings in the area, most of which follow a modernist design. These structures represent a sense of modernity and formality. 3) Significant historical event reveals two major transitional periods that shaped the identity of the district. Which is transformation of the area from agricultural land into a residential zone and the development of transportation. The study suggests that cultural identity promotion should start with a systematic collection of cultural data within the area. Additionally, encouraging community participation is essential to building a shared understanding and awareness of local cultural identity. This foundation can be used to develop meaningful cultural activities that reflect the true character of the district. Ultimately, these efforts will contribute to the sustainable promotion and preservation of the cultural identity of Ari-Pradiphat.

Keywords: Ari-Pradiphat, Cultural Identity, Modernist Architecture

CITATION INFORMATION: Phuritrat, P. & Sae-Wang R. (2025). Cultural Identity and Cultural District: The Case Study of Ari-Pradiphat. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(10), 79

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับย่านสร้างสรรค์: กรณีศึกษาย่านอารีย์-ประดิพัทธ์

พรรัตน์ ภูริทัต^{1*} และ รัชนีกร แซ่หวัง²

1 วิทยาลัยนวัตกรรมการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย; eveprprt@gmail.com (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ผ่านการวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร การสำรวจเชิงพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ลักษณะเชิงนามธรรม แสดงผ่านกิจกรรมของภาคเอกชน ที่ต้องชำระเงินเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม แต่เนื้อหาของกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ค่อนข้างน้อย และคนในพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมและขาดการรับรู้ 2) สัญลักษณ์ของพื้นที่ สะท้อนผ่านสิ่งก่อสร้างประเภทที่ทำการของรัฐ ผ่านรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโมเดิร์น อันแสดงถึงความทันสมัย และทาง 3) เหตุการณ์ที่สำคัญในพื้นที่ คือช่วงเปลี่ยนผ่านการใช้งานของพื้นที่ 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อสร้างตัว ที่เปลี่ยนผ่านจากที่ดินทำการเกษตรสู่พื้นที่อยู่อาศัย และการเข้ามาของระบบคมนาคม ดังนั้น การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ จึงควรเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และคำนึงถึงการสร้างความมีส่วนร่วมของคนภายในพื้นที่ ที่จะทำให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ อย่างถูกต้อง เพื่อนำแนวทางไปปรับใช้ในการต่อยอด สู่การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอื่นๆ ต่อไป อันนำไปสู่การส่งเสริม และรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผ่านการสร้างแนวทางให้เกิดการรับรู้ และความเข้าใจอย่างถูกต้อง เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์, อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม, สถาปัตยกรรมแบบโมเดิร์น

ข้อมูลการอ้างอิง: พรรัตน์ ภูริทัต และ รัชนีกร แซ่หวัง. (2568). อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับย่านสร้างสรรค์: กรณีศึกษาย่านอารีย์-ประดิพัทธ์. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(10), 79

บทนำ

ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ถือเป็นย่านหนึ่ง ที่มีความสำคัญในประเทศไทย โดยเป็นพื้นที่ภายในแขวงพญาไท เขตพญาไท ที่อยู่ล้อมรอบไปด้วยถนนเส้นสำคัญ อย่างถนนพหลโยธิน ถนนกำแพงเพชร ถนนราชวิถี และยังมีถนนประดิพัทธ์ตัดผ่านบริเวณพื้นที่ ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ ที่สร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ ให้กับกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัยแล้ว ยังประกอบไปด้วย สถานที่สำคัญต่างๆ เช่น อาคารสำนักงาน หน่วยงานราชการ และสถานประกอบการต่างๆ โดยหลังจากการพัฒนาของระบบขนส่งสาธารณะภายในพื้นที่ ส่งผลให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น จากการมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกสบาย และรถไฟฟ้าตลอดเส้นทาง อันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่ดิน ที่เพิ่มขึ้นมากกว่า ร้อยละ 15-20 ต่อปีต่อตารางวา (อรรถกร จารุวัฒนะถาวร, 2561) จึงเล็งเห็นโอกาสการเติบโตของพื้นที่ ที่ได้มีการแบ่งขายพื้นที่ เพื่อการทำธุรกิจต่างๆ ทั้งในรูปแบบของอสังหาริมทรัพย์ และเข้ามาประกอบธุรกิจ อันก่อให้เกิดความหลากหลายของอุตสาหกรรมภายในพื้นที่

ช่วง พ.ศ.2467 พื้นที่บริเวณย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ เป็นชุมชนเก่า ที่ทำการเกษตร ทั้งการทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์ (Vanut Putnark, 2564) ก่อนที่จะเกิดการพัฒนา ผ่านการแบ่งพื้นที่ เพื่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัย รวมถึงการสร้างโครงการบ้านจัดสรรต้นแบบ สำหรับผู้มีรายได้น้อย ที่มีชื่อว่า “พิบูลวัฒนา” ใน พ.ศ.2499 (การเคหะแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ซึ่งผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการและครอบครัว รวมไปถึงบุคคลสำคัญทางการเมือง เนื่องจากภายในพื้นที่ มีหน่วยงานราชการจำนวนมาก เช่น กระทรวงการคลัง กรมประชาสัมพันธ์ และอื่นๆ โดยต่อมา ได้เกิดการพัฒนาของระบบขนส่งคมนาคม อย่างทางด่วน และรถไฟฟ้า เพื่อสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลง และพัฒนาของพื้นที่อย่างรวดเร็ว ที่ส่งผลให้มีสถานประกอบการ และธุรกิจต่างๆ ภายในพื้นที่บริเวณย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ที่เพิ่มมากขึ้น

จากข้อมูลพบว่า สัดส่วนการใช้ประโยชน์ของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ส่วนใหญ่มากกว่า 70% ใช้สำหรับการอยู่อาศัยของผู้คน ในย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ อีกทั้งยังมีอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มร้านอาหารและคาเฟ่ อุตสาหกรรมสถาปัตยกรรม อุตสาหกรรมบริการแพทย์แผนไทย อุตสาหกรรมออกแบบ และอุตสาหกรรมอื่นๆ จึงเรียกได้ว่า เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีความหนาแน่นของธุรกิจและร้านค้าที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อตอบสนองต่อจำนวนผู้คนที่อยู่อาศัย และเข้ามาในพื้นที่ (รัชดาภรณ์ เหมจินดา, 2563) ส่งผลให้พื้นที่อารีย์-ประดิพัทธ์ ตอบโจทย์ต่อความต้องการ ที่หลากหลายของกลุ่มคน ทั้งที่อยู่อาศัยในพื้นที่ กลุ่มคนที่เข้ามาในพื้นที่ รวมถึงผู้ที่เข้ามาประกอบธุรกิจภายในพื้นที่ ซึ่งเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรม และการประกอบธุรกิจภายในพื้นที่ จากผู้ที่มีมองเห็นแนวทางสู่การพัฒนาที่เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center: TCDC) เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ สู่การเป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่มีความสำคัญของกรุงเทพมหานคร เนื่องด้วย ความหลากหลายของสังคม และความผสมผสานของกลุ่มคน รูปแบบการอยู่อาศัย การดำเนินกิจกรรม การประกอบธุรกิจ และสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ จึงได้มีการสนับสนุนผ่านการจัดงานเทศกาลงานออกแบบกรุงเทพฯ (Bangkok Design Week) เพื่อนำเสนอความเป็นย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ในรูปแบบต่างๆ ผ่านบริบทพื้นที่ (Creative Thailand, 2563)

ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ถือเป็นย่านที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และมีสถานที่สำคัญภายในพื้นที่ แต่เมื่อพิจารณาถึงความเชื่อมโยงในมิติของวัฒนธรรม สามารถเห็นได้ว่า การจัดงานต่างๆ หรือ โครงการที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับมิติทางวัฒนธรรมดั้งเดิม จากการให้ความสำคัญเพียงแต่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ โดยไม่ได้ส่งเสริม และสนับสนุนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ซึ่งเป็นมิติสำคัญที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ชุมชน และเศรษฐกิจ แม้ว่าพื้นที่จะมีประวัติศาสตร์ และความสำคัญมาอย่างยาวนาน แต่สิ่งเหล่านั้นก็ไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมานำเสนอมากเท่าที่ควร อันแสดงให้เห็นถึงความละเลยในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และไม่ได้มีแนวทางส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงควรศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ อันอาจทำให้เห็นแนวทางในการส่งเสริม และสนับสนุนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ต่อไป

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ลักษณะที่สามารถบ่งบอกถึง ความเฉพาะตัวของผู้คน กลุ่มคน หรือ สังคม อันเกิดเป็น สัญลักษณ์ ที่สร้างความเข้าใจรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยสามารถอธิบาย และนิยามความหมาย ผ่านภาพตัวแทน (Representation) ของสิ่งนั้น (อภิญา เพื่องฟูสกุล, 2546: 1) ในมิติของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติ ของกลุ่มคนในสังคม ที่มีการดำเนินชีวิต อย่างเป็นแบบแผนร่วมกัน เป็นลักษณะเดียวกัน และสามารถมีลักษณะร่วม ที่กล่าวได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม อันมีความเชื่อมโยง กับแนวคิดเกี่ยวกับ อำนาจ และชาตินิยม ในการสร้างให้เกิดเอกลักษณ์ อันเป็นความภาคภูมิใจ ของสังคมร่วมกันของกลุ่ม เพื่อยังคงความเป็นวัฒนธรรมนั้นต่อไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 163) โดยประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้รับความสนใจในช่วงศตวรรษที่ 19 จากการที่สหราชอาณาจักร ได้พยายามแผ่แผ่ความเป็นชาตินิยม ให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ และเพื่อให้เป็นวัฒนธรรม ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย เช่นเดียวกับสจ๊วต ฮอลล์ ที่กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นเพียงชุมชนเจ้าของอัตลักษณ์ทางสังคม และเศรษฐกิจเพียงเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงแนวทางการปฏิบัติ และความสัมพันธ์ทางด้านอื่นๆ ที่ต้องมีการศึกษาวัฒนธรรมนั้น อย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะสามารถสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ ของวัฒนธรรมนั้นๆ ได้ โดยต่อมาใน ค.ศ. 1996 สจ๊วต ฮอลล์ (Hall & Du Gay, 1996) ได้ระบุเกี่ยวกับองค์ประกอบของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่ประกอบด้วย

- 1) ภาพ และทิวทัศน์ ลักษณะของพื้นที่: ภาพรวมของพื้นที่ หมายถึงลักษณะสถาปัตยกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน
- 2) เรื่องราวและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์: ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และประสบการณ์ร่วมของพื้นที่
- 3) สัญลักษณ์หลัก: ลักษณะที่มีความโดดเด่น อันสามารถแสดงถึงความเป็นพื้นที่นั้นๆ ได้
- 4) พิธีกรรม หรือแนวทางปฏิบัติ: สิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรม ที่มีการสืบทอดกันมาของผู้คนในพื้นที่
- 5) เหตุการณ์ที่เป็นที่จดจำของพื้นที่: เหตุการณ์ที่น่าประทับใจ หรือ เหตุการณ์ที่น่าสะเทือนใจ ภายในพื้นที่

เมื่อพิจารณาตามแนวคิดอัตลักษณ์ของสถานที่ (Place Identity) ของ Pritchard (1998) มีดังนี้

- 1) ลักษณะทางกายภาพ: การพิจารณาพื้นที่ ผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของโครงสร้างพื้นฐาน ที่ปรากฏอยู่ภายในพื้นที่ในเชิงรูปธรรม หรือ สิ่งที่สามารถจับต้องได้ เช่นลักษณะสถาปัตยกรรม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และอื่นๆ
- 2) ระบบกิจกรรมบนพื้นที่: การดำเนินกิจกรรมของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ผ่านแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นกิจวัตร อันมีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่
- 3) สัญลักษณ์ของสถานที่: สิ่งแทนเพื่อสื่อความหมาย ช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และสามารถเชื่อมโยงถึงสถานที่นั้นๆ ได้ อันอาจสามารถอธิบายถึงเรื่องราวในอดีต หรือ สิ่งที่แผ่ผ่านสัญลักษณ์นั้นได้

ในขณะเดียวกัน Zukin (2012) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือ ที่มีบทบาทในการควบคุม และกำหนดแนวทาง รวมถึงกลยุทธ์ ในการพัฒนาของเมือง จากการให้คุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิม อย่างการพัฒนาารูปแบบ และโครงการสถาปัตยกรรม ที่ยังคงต้องยึดแนวทางการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ หรือ มรดกวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ ทั้งนี้ Charles Landry and Jonathan (2012) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์เกี่ยวกับลักษณะของเมือง และวัฒนธรรมไว้ว่า การอธิบาย หรือ วิเคราะห์เกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏภายในเมือง สามารถอธิบายได้ผ่านข้อมูล และแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในเชิงพื้นที่ ต้องคำนึงถึงปัจจัยของสัญลักษณ์ในเชิงสถาปัตยกรรม ที่ถือเป็นความเชื่อมโยงของการแผ่แผ่ความหมาย ที่สามารถสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ และสถาปัตยกรรม อันสามารถสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ผ่านการศึกษาและตีความหมายองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ (Barthes, 1967) ที่ปรากฏผ่านหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่จับต้องได้ เช่น สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ภายในพื้นที่จากการศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงประเด็นที่มีความสอดคล้องกันพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ได้แก่

- 1) แนวทางพัฒนาพื้นที่ลาดฟ้าเพื่อการพัฒนาย่าน: กรณีศึกษา ย่านสร้างสรรค์อารีย์-ประดิพัทธ์ (สรลลขนา ทิพย์แสง, 2564) ที่วิเคราะห์ทางด้านกายภาพ และพัฒนาผ่านการขยายพื้นที่ในแนวตั้งหรือการพัฒนาพื้นที่ลาดฟ้า

2) การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาที่ดินเปล่าบริเวณซอยอารีย์ 4 (ณัฐกัญญา เกรรัตน์, 2562) ที่ศึกษาถึงศักยภาพ ความเป็นไปได้ และวางแผนทางในการพัฒนาพื้นที่

3) อารีย์: พลวัตการเปลี่ยนแปลงสังคมเมืองร่วมสมัยในย่านหนึ่งของกรุงเทพมหานคร (โจนัส โฮฟ ด็อกเตอร์, 2014) ที่วิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงของบริบท ผ่านแนวคิดการแปลงพื้นที่ เพื่อเปลี่ยนผ่านชนชั้น (gentrification)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยในข้างต้น มีความเชื่อมโยงกัน ในเรื่องของการพัฒนาในเชิงพื้นที่ โดยส่วนใหญ่ มองว่า ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ มีศักยภาพในการพัฒนาในเชิงพื้นที่ แต่ไม่พบการศึกษา หรือ การวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ในย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ควรมีการศึกษา และจัดเก็บฐานข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์อย่างเหมาะสม โดยการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ สามารถพิจารณาผ่านเกณฑ์การประเมิน เกี่ยวกับองค์ประกอบของอัตลักษณ์ผ่านปัจจัย ดังนี้

1) ลักษณะเชิงนามธรรมของพื้นที่ หรือ กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในพื้นที่ ถือเป็นสิ่งที่รับรู้ เป็นแนวทางการปฏิบัติ อีกทั้งยังสามารถสะท้อนถึงลักษณะวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ผ่านการดำเนินกิจกรรม

2) สัญลักษณ์ของพื้นที่ ถือเป็นสิ่งแทนเพื่อสื่อความหมาย หรือ ลักษณะที่สามารถเกิดความเข้าใจร่วมกัน ถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันอาจแฝงฝังเรื่องราวในอดีต วัฒนธรรม และความโดดเด่นผ่านสิ่งนั้นได้

3) เหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ ถือเป็นเรื่องราว ที่เป็นประสบการณ์ร่วม และมีความสำคัญต่อพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ถึงประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ และเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อผู้คนดั้งเดิม

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาเชิงเอกสาร การสำรวจเชิงพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งคนในพื้นที่ และผู้ใช้งานในพื้นที่ โดยมีกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1) คนในพื้นที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยเป็นผู้ที่อยู่อาศัย ใช้ชีวิต และประกอบอาชีพภายในพื้นที่ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่อาศัยภายในย่าน (Insider) ทั้งนี้ได้คัดเลือก ให้มีความครอบคลุมต่อบริบทของพื้นที่ จากกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเชิงนามธรรม พื้นที่ สัญลักษณ์ของพื้นที่ และเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ โดยจากการคัดเลือกทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 คน ได้แก่

- คุณ A อายุ 25 ปี ผู้ที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ย่านประดิพัทธ์ตั้งแต่เกิด อาศัยภายในบ้านที่อายุมากกว่า 60 ปี

- คุณ B อายุ 62 ปี ผู้ที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ย่านอารีย์ตั้งแต่เกิด อาศัยภายในบ้านที่อายุมากกว่า 80 ปี

- คุณ C อายุ 54 ปี ผู้ที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ตั้งแต่เกิด อาศัยภายในพื้นที่ที่อายุมากกว่า 80 ปี รวมถึงมีการประกอบอาชีพภายในพื้นที่ ได้แก่บริษัทการออกแบบ

- คุณ D อายุ 33 ปี ผู้ที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ตั้งแต่เกิด อาศัยภายในบ้านที่อายุมากกว่า 80 ปี เรียนเกี่ยวกับการออกแบบด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาย่านอารีย์-ประดิพัทธ์

2) ผู้ใช้งานในพื้นที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลรอง โดยไม่ได้อาศัยภายในพื้นที่ดั้งเดิม แต่มีบทบาทในการใช้งานพื้นที่ หรือ การประกอบอาชีพและดำเนินธุรกิจภายในพื้นที่ ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่เข้ามาใช้งาน (Outsider) ทั้งนี้ได้คัดเลือก ให้มีความครอบคลุมต่อบริบทของพื้นที่ จากกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเชิงนามธรรม พื้นที่ สัญลักษณ์ของพื้นที่ และเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ โดยจากการคัดเลือกทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 คน ได้แก่

- คุณ E อายุ 31 ปี ผู้ที่เช่าคอนโดภายในพื้นที่ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ โดยเป็นผู้ก่อตั้งองค์กรเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ และใช้ชีวิตภายในพื้นที่มามากกว่า 6 ปี

- คุณ F อายุ 59 ปี ผู้ที่ทำงานราชการอยู่ภายในกระทรวงการคลัง และใช้ชีวิตภายในพื้นที่มามากกว่า 37 ปี

- คุณ G อายุ 32 ปี ผู้ที่ทำธุรกิจขายเครื่องดื่มภายในย่านอารีย์ และใช้ชีวิตภายในพื้นที่มามากกว่า 8 ปี

- คุณ H อายุ 25 ปี ผู้ที่เข้าหอพักบริเวณย่านประติพัทธ์ อยู่อาศัยและใช้ชีวิตภายในพื้นที่มากกว่า 2 ปี การดำเนินการวิจัยจะมีการใช้เครื่องมือในการศึกษา ดังนี้

1) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์ที่อยู่ภายใต้กรอบการศึกษา ในประเด็นเกี่ยวกับกิจกรรมภายในพื้นที่ สัญลักษณ์ที่สื่อถึงพื้นที่ และเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ ให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากทั้งสองกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

2) แบบสำรวจ ได้แก่ แบบสำรวจกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านอารีย์-ประติพัทธ์ ในระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2567 โดยจะบันทึก วันที่จัดกิจกรรม ชื่อกิจกรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานที่จัดงาน ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วม ประเภทของกิจกรรม แนวคิดในการจัดกิจกรรม รวมถึงแบบสำรวจข้อมูลสัญลักษณ์ของพื้นที่ จะบันทึกชื่อของสัญลักษณ์ ตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะของสัญลักษณ์ และความหมายของสัญลักษณ์

ในส่วนของการวิเคราะห์และการอภิปรายผล จะมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลผ่านการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยการวิเคราะห์ผ่านทั้งข้อมูลเชิงเอกสาร ผลการสัมภาษณ์ และผลการสำรวจ อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษา ทั้งปัจจัยด้าน ลักษณะเชิงนามธรรม สัญลักษณ์ของพื้นที่ และเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ ที่นำไปสู่การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) อันนำไปสู่การสรุปผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาต่อไป

ผลการศึกษา

1) **ลักษณะเชิงนามธรรมของพื้นที่** เป็นการสำรวจและเก็บข้อมูลกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2567 พบว่า มีกิจกรรมในพื้นที่จำนวนทั้งหมด 550 ครั้ง โดยจำแนกได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ความถี่ของภาคส่วนที่มีการจัดกิจกรรม

ประเภทของกิจกรรม	จำนวนรวมทั้งหมด	ร้อยละ	รายละเอียดกิจกรรม					
			ภาครัฐ		ภาคเอกชน		ภาครัฐและภาคเอกชน	
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1) กิจกรรมทางศาสนา	4	0.73	4	18.18	0	0	0	0
2) กิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม	34	6.18	7	31.81	27	5.25	0	0
3) กิจกรรมดนตรี	137	24.91	0	0	133	27.88	4	28.57
4) กิจกรรมบำบัดฟื้นฟูร่างกาย	222	40.36	1	4.55	221	42.99	0	0
5) กิจกรรมจำหน่ายสินค้า	10	1.82	2	9.09	7	1.36	1	7.14
6) กิจกรรมให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	70	12.73	6	27.27	57	11.09	7	50
7) กิจกรรมการแข่งขัน	17	3.09	1	4.55	16	3.11	0	0
8) กิจกรรมแสดงผลงานศิลปะ	51	9.27	0	0	51	9.92	0	0
9) กิจกรรมอื่นๆ	5	0.91	1	4.55	2	0.39	2	14.29
รวม	550	100	22	100	514	100	14	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กิจกรรมที่พบมากที่สุดภายในพื้นที่ คือ กิจกรรมบำบัดฟื้นฟูร่างกาย จำนวน 222 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40.36 รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมดนตรี จำนวน 137 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.91 และกิจกรรมให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จำนวน 70 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.73 ทั้งนี้ พบว่า หน่วยงานที่จัดกิจกรรมมากที่สุด คือ ภาคเอกชน จำนวน 514 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 93.45 รองลงมา ได้แก่ ภาครัฐ จำนวน 22 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4 และลำดับสุดท้ายคือ ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกัน จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.55 ตามลำดับ โดยสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่มากที่สุด คือ กิจกรรมบำบัดฟื้นฟูร่างกาย และภาคเอกชนเป็นผู้ที่จัดกิจกรรมมากที่สุด

ตารางที่ 2 ความถี่ของกิจกรรมที่มีการชำระเงินเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม

ประเภทของกิจกรรม	จำนวนรวม ทั้งหมด	ร้อยละ	รายละเอียดค่าใช้จ่ายกิจกรรม			
			ชำระเงิน		ไม่ชำระเงิน	
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1) กิจกรรมทางศาสนา	4	0.73	0	0	4	1.62
2) กิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม	34	6.18	18	5.94	16	6.48
3) กิจกรรมดนตรี	137	24.91	47	15.51	90	36.44
4) กิจกรรมบำบัดฟื้นฟูร่างกาย	222	40.36	185	61.06	37	14.98
5) กิจกรรมจำหน่ายสินค้า	10	1.82	0	0	10	4.05
6) กิจกรรมให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	70	12.73	28	9.24	42	17.00
7) กิจกรรมการแข่งขัน	17	3.09	13	4.29	4	1.62
8) กิจกรรมแสดงผลงานศิลปะ	51	9.27	11	3.63	40	16.19
9) กิจกรรมอื่นๆ	5	0.91	1	0.33	4	1.62
รวม	550	100	303	100	247	100

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการจัดกิจกรรมทั้งหมด 550 ครั้ง พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ ต้องชำระเงินเพื่อร่วมกิจกรรม ซึ่งมีจำนวน 303 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 55.09 และกิจกรรมที่ไม่ต้องชำระเงินเพื่อเข้าร่วม มีจำนวน 247 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 44.91 โดยจากการสำรวจข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดขึ้นโดยภาคเอกชน ต้องชำระเงินเพื่อเข้าร่วม อันถือเป็นกิจกรรมที่สร้างผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจให้กับหน่วยงานเอกชนที่จัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ของผู้คนภายในพื้นที่ที่ว่า “กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในพื้นที่ก็จะมีการจัดในช่วงเทศกาล Bangkok Design Week ตามคาเฟ่ต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นภาคเอกชนเป็นคนจัดกันเอง” (คุณ A, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2568)

อาจสรุปได้ว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในพื้นที่ส่วนใหญ่ ถูกจัดขึ้นโดยภาคเอกชน และต้องชำระเงินเพื่อเข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของกิจกรรมพบว่า กิจกรรมต่างๆ ไม่ได้เชื่อมโยงกับพื้นที่อันสามารถกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมภายในพื้นที่ ขาดการใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ และขาดการสร้างการรับรู้ในวงกว้าง อันอาจไม่ได้แสดงถึงการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่

2) สัญลักษณ์ของพื้นที่ มีทั้งหมดจำนวน 26 สัญลักษณ์ โดยเป็นสัญลักษณ์ ภายใต้การก่อสร้าง และรับผิดชอบของภาครัฐจำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.92 รองลงมาได้แก่ สัญลักษณ์ภายใต้การก่อสร้าง และรับผิดชอบของภาคเอกชนจำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 19.23 และศาสนสถานจำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 3.85

จากการศึกษาพบว่า สัญลักษณ์ส่วนใหญ่ เป็นที่ทำการของรัฐ และส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภายในซอยพหลโยธิน เส้นถนนพระราม 6 ซึ่งเชื่อมโยงกับหลักฐานเชิงเอกสาร ที่พบว่า ในอดีตมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ ในบริเวณนั้น โดยส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน ที่มีบทบาทในการบริหารประเทศ อีกทั้งยังพบว่า จากที่ทำการของรัฐทั้งหมด 20 แห่ง มีลักษณะการออกแบบโดยใช้สถาปัตยกรรมแบบโมเดิร์น (Modern) ทั้งหมด 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70.00 เช่น กรมสรรพากร กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งสถาปัตยกรรมแบบโมเดิร์น เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมในช่วง พ.ศ.2475-2514 ในการสร้างหน่วยงานราชการไทย (สุภาวดี รัตนมาศ, 2546)

รูปแบบของสถาปัตยกรรมโมเดิร์น คือ รูปทรงที่เรียบง่าย ลักษณะอาคารเป็นรูปทรงเรขาคณิตและมีความสมมาตร การไหลเวียนอากาศดี ปลอดภัย ช่วยให้ภายในอาคารเย็นขึ้น เหมาะสำหรับสภาพอากาศของประเทศไทย หลังคาเรียบทาสีขาว หรือ สีครีม ที่ไม่เพียงแต่สามารถสะท้อนแสงแดดภายนอกได้ แต่ยังสื่อถึงความเรียบง่าย และเป็นทางการอีกด้วย นอกจากนี้ การออกแบบอาคารยังเน้นการใช้งานเป็นหลัก สังเกตได้จากการออกแบบที่มีการคำนึงถึงทิศทางการลม

และแสง ที่ออกแบบสำหรับผู้ทำงานภายในอาคาร อีกทั้งยังแสดงถึงความทันสมัย ด้วยรูปทรงอาคารที่ได้รับอิทธิพลจาก ศิลปะตะวันตก

ภาพที่ 1 อาคารสำนักงานของกรมประชาสัมพันธ์

หมายเหตุ: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย, เมื่อวันที่ 9 ก.ค. 2568

จากการศึกษาตราสัญลักษณ์ในพื้นที่ พบว่า สัญลักษณ์ของแต่ละหน่วยงาน มีการออกแบบที่สื่อถึงความมั่นคง และเป็นทางการ กล่าวคือ พบ 2 ความหมาย ได้แก่ ตราสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความมั่นคง เช่น ตราสหกรณ์พระนคร และตราสัญลักษณ์ที่สื่อถึงหน้าที่รับผิดชอบและอุดมการณ์ เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งรูปแบบเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน ยังสื่อถึงนิยามความหมายของหน้าที่ และอุดมการณ์ อันมีความเกี่ยวข้องกับ วิสัยทัศน์ คุณค่า และพันธกิจที่สำนักงานต่างๆ ยึดถือ โดยถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่เป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ของผู้คนภายในพื้นที่ ที่ว่า “ถ้าเป็นหน่วยงานสำคัญแถวนี้ ก็คงเป็นกระทรวงการคลังที่ทำงานอยู่ แล้วถ้าเป็นคนทำงานในหน่วยงานราชการแถวนี้ ก็คงรู้จักสหกรณ์พระนครเป็นอย่างดี เพราะเป็นที่ที่อยู่กับคนแถวนี้มานาน” (คุณ F, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2568)

นอกจากนี้ รูปแบบสัญลักษณ์อื่นๆ นอกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยภาครัฐ ยังช่วยส่งเสริมให้พื้นที่มีมิติมากขึ้น ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถสะท้อนถึงการใช้งานที่หลากหลายของพื้นที่ ทั้งสำนักงาน ธนาคาร โรงพยาบาล อันมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ และวิถีชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ รวมไปถึงรูปแบบการใช้งานของเมืองสมัยใหม่ เช่น สะพานลอยคนข้ามพหลโยธิน ที่ถือเป็นสัญลักษณ์ที่ผู้คนเข้ามาใช้งานภายในพื้นที่นี้ถึง ที่ว่า “นึกถึงสัญลักษณ์อย่าง สะพานลอยสามเหลี่ยมพหลโยธิน ที่เชื่อมสองฝั่ง ทำให้ข้ามถนนง่ายขึ้น เพราะอยู่ตั้งแต่ยังไม่มีสะพาน ที่มีความยากลำบากในการข้ามถนน หลังสร้างสะพานก็รู้สึกดี” (คุณ B, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2568) ดังนั้น จากการสำรวจพื้นที่ พบว่า สัญลักษณ์ของพื้นที่ คือที่ทำการของรัฐ ซึ่งเห็นได้จากลักษณะสถาปัตยกรรม ที่มีองค์ประกอบเรื่องรูปทรงที่สะท้อนถึงความโดดเด่นผ่านตราสัญลักษณ์ และเป็นความหมายเชิงคุณค่า อุดมการณ์ และความหลากหลายของพื้นที่

3) เหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ จากการเก็บข้อมูลจากหลักฐานเชิงเอกสาร พบว่า เหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ คือ ช่วงแรกที่มีการพัฒนาพื้นที่ทำการเกษตรดั้งเดิม และถูกเปลี่ยนผ่านมาเป็นการพัฒนาพื้นที่ สำหรับที่อยู่อาศัย การก่อตั้งของที่ทำการของรัฐ รวมถึงช่วงการเปลี่ยนชื่อของซอยอารีย์ การตัดถนน และการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ (Napat Charitbutra, 2564) อันถือเป็นช่วงที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์

จากการสัมภาษณ์พบว่า เหตุการณ์ที่มีความสำคัญของพื้นที่ เริ่มต้นจากประวัติดั้งเดิมในการพัฒนาพื้นที่ และการขยายตัวของเมือง ผ่านการตัดถนนภายในพื้นที่ รวมไปถึงแบ่งขายที่ดินให้กับ กลุ่มนักการเมือง ข้าราชการ ตำรวจใหญ่ และทหารใหญ่ ในสมัยนั้น เพื่อบริการครอบครัวของกลุ่มคนดังกล่าว ที่เข้ามาทำงานภายในพื้นที่ เนื่องจากพบว่า ในช่วงที่เริ่มมีการเข้ามาของที่ทำการรัฐ สู่ภายในพื้นที่ ตามที่มีการกล่าวว่า “สมัยนั้น มีการตัดซอยขึ้นมาในพื้นที่นา และแบ่งพื้นที่เพื่อสร้างบ้านให้กับคนสนิทของคนที่มีอำนาจทางการเมืองในสมัยนั้น แล้วคนสนิทเหล่านั้นก็คือ นักการเมือง ทหารใหญ่ หรือ ตำรวจใหญ่ในสมัยนั้น” (คุณ E, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2568) นอกจากนี้ จากการเก็บข้อมูลจากหลักฐานเชิงเอกสารพบว่า ต่อมาในช่วง พ.ศ.2536 มีเหตุการณ์ที่มีความสำคัญ คือการพัฒนาแบบโครงสร้าง

พื้นฐาน จากการเข้ามาของระบบคมนาคม ที่ส่งผลให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้มากขึ้น เช่น การสร้างทางด่วนชั้นที่ 2 (ส่วนในเมือง) และในช่วง พ.ศ.2542 ที่เกิดการสร้างรถไฟฟ้าบีทีเอสสายสีเขียวเข้ม สถานีอารีย์ และสถานีสะพานควาย ส่งผลให้มีภาคเอกชนหลายแห่งเข้ามาใช้ประโยชน์เป็นสำนักงานพื้นที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (Silpa-mag, 2564)

จากข้อมูลในช่วงต้น มีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เข้ามาใช้งานพื้นที่ ที่ส่วนใหญ่มองว่า เหตุการณ์การเข้ามาของระบบคมนาคม ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ และเป็นอีกหนึ่งช่วงการเปลี่ยนผ่านของการพัฒนา โดยส่งผลให้บริบทของพื้นที่เดิมมีความเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการเข้ามาของทางด่วน และรถไฟฟ้า ก็ส่งผลให้ร้านค้า และสถานประกอบการต่างๆ เข้ามาอยู่ภายในพื้นที่จำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความหลากหลาย ทั้งผู้คนที่อยู่อาศัย รวมถึงธุรกิจต่างๆ ภายในพื้นที่ ตามที่มีการกล่าวว่า “เมื่อรถไฟฟ้าเข้าถึง ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนค่อนข้างเปลี่ยน ร้านอาหารมาตั้งเยอะขึ้น มีกลุ่มสถาปนิกออกแบบเมืองเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีการออกแบบที่เก๋มากขึ้น และนำเสนอตนเองในแง่มุม ที่มีอาหารอร่อย ส่งผลให้คนสนใจมากขึ้น” (คุณ B, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2568)

ทั้งนี้ อาจสรุปได้ว่า ข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ มีความสอดคล้องกัน แต่การรับรู้ของผู้ให้สัมภาษณ์กลับแตกต่างกัน ในประเด็นเหตุการณ์สำคัญภายในพื้นที่ คือ การเปลี่ยนผ่านการใช้งานของพื้นที่ ที่อยู่ในช่วงที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ที่อยู่ภายในพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับความเป็นชุมชน จึงให้ความสำคัญกับเรื่องราวดั้งเดิม ซึ่งเกิดจากการก่อร่างสร้างตัวของพื้นที่ ที่ถูกเปลี่ยนผ่าน จากที่ดินทำการเกษตรสู่พื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย ในขณะที่ ผู้ที่เข้ามาใช้งานภายในพื้นที่ รับรู้ถึงเหตุการณ์ที่มีความสำคัญภายในพื้นที่ คือ การเข้ามาของระบบขนส่งคมนาคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้วิถีชีวิตของผู้คนสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ในช่วงหลังจากการเข้ามาของระบบคมนาคม จึงมีการเข้ามาภายในพื้นที่มากขึ้น จนส่งผลให้พื้นที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงมากขึ้น

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ พบว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือ สัญลักษณ์ของพื้นที่หรือสถาปัตยกรรม ที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ในขณะที่ยังคงประกอบด้านเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ เพียงบางส่วน ทั้งนี้ องค์ประกอบที่มีความยึดโยงกับย่านอารีย์-ประดิพัทธ์น้อยที่สุด คือ ด้านลักษณะเชิงนามธรรม เนื่องจากกิจกรรมที่จัดขึ้น เป็นเพียงกิจกรรมนันทนาการ โดยภาคเอกชนที่ต้องชำระเงินเพื่อเข้าร่วม จึงไม่ได้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ อาจได้รับผลกระทบมาจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง จึงต้องปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยต่างๆ โดยเหตุการณ์ที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน คือ การเข้ามาของระบบคมนาคมภายในพื้นที่ ที่ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญ อันส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านกายภาพ นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง และความหลากหลาย ทั้งบริบทของผู้คน และพื้นที่ ส่งผลให้ผู้คนสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายมากขึ้น ในขณะเดียวกันยังส่งผลให้อัตลักษณ์ของพื้นที่เริ่มมีความไม่ชัดเจน นอกจากนี้ หลังจากที่คุณยส์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) ได้ผลักดันให้พื้นที่เป็นอีกหนึ่งย่านสำคัญ ในพัฒนาสู่ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกรุงเทพมหานครแล้ว ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านการใช้งาน และการตีความหมายใหม่ แต่ก็ไม่ได้ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อน อันสามารถเห็นได้จากหลักฐานเกี่ยวกับลักษณะเชิงนามธรรม ที่พบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในพื้นที่ เป็นกิจกรรมนันทนาการ จัดขึ้นโดยภาคเอกชน ที่ต้องชำระเงินเพื่อเข้าร่วม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นเพียงการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มเอกชน ที่เป็นผู้จัดงาน อันไม่ใชการอนุรักษ์ หรือ ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แม้แต่น้อย

จากผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ สามารถแสดงได้อย่างชัดเจนผ่านที่ทำการของรัฐ อันถือเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ โดยสามารถแสดงผ่านลักษณะสถาปัตยกรรม ซึ่งมีเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ภายในพื้นที่ อีกทั้งยัง สอดคล้องกับข้อมูลเชิงเอกสาร และคำบอกเล่าของคนในพื้นที่ แต่ในมิติของลักษณะเชิงนามธรรม หรือ กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในพื้นที่ พบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ค่อนข้างน้อย และไม่ได้ค่อยมีความเชื่อมโยงกับคนในพื้นที่ อีกทั้งยังขาดการคำนึงถึงการนำเสนออัตลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมดั้งเดิม อันอาจกล่าวได้ว่า ยังขาดการใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ให้คุ้มค่า ขาดการสร้างการรับรู้ในวงกว้าง ให้กับผู้คนภายในพื้นที่ ซึ่งเป็นประเด็นที่อาจต้องพัฒนา เพื่อให้กิจกรรมภายในพื้นที่ มีการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีการเก็บข้อมูลจากประวัติศาสตร์ ที่สามารถสะท้อนผ่านเรื่องเล่าของบุคคลเก่าแก่ภายในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม อันอาจส่งผลให้เรื่องราวต่างๆ สามารถเลื่อนหายไปตามผู้คนเหล่านั้น และคนยุคใหม่จะไม่ได้รับรู้ถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่ ที่อาจสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้ โดยอาจเริ่มต้นจากการส่งเสริมลักษณะเชิงนามธรรม ผ่านการจัดกิจกรรมภายในพื้นที่ ให้มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ โดยควรจัดกิจกรรม ที่ให้ความสำคัญกับผู้คนที่อยู่ภายในพื้นที่ดั้งเดิม ให้มีส่วนร่วม หรือ เกิดการสนับสนุนกิจกรรม อันสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ความเชื่อในชุมชนเยาวราช” ที่จัดกิจกรรม โดยให้ความสำคัญกับคนภายในพื้นที่ ทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ในการเข้าร่วมกิจกรรม และประเมินผลความพึงพอใจจากชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ความเชื่อ โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีแนวทางในการต่อยอดสู่การจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอื่นๆ ต่อไป ซึ่งจากงานวิจัยข้างต้น ถือเป็นแนวทางที่ควรนำมาปรับใช้กับย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ซึ่งอาจปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ อย่างเช่น การจัดกิจกรรมภายในพื้นที่ ภายใต้แนวคิดการเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ผ่านสถาปัตยกรรมของสิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญ และแฝงฝังอยู่ในพื้นที่ รวมถึงผ่านเหตุการณ์สำคัญในย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ของการเปลี่ยนผ่านพื้นที่ในยุคสมัยต่างๆ โดยมีคนในพื้นที่ หรือ ผู้ที่อาศัยภายในย่าน เป็นผู้เล่าเรื่องให้กับผู้ที่เข้ามาใช้งานพื้นที่ กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามาทำงาน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์อย่างถูกต้อง และชัดเจน

ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ ควรสร้างแนวทางในการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยอาจเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีอยู่ และความโดดเด่นของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ให้สามารถนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมได้อย่างเหมาะสม และมีความชัดเจนที่มากขึ้น อีกทั้งเมื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแล้ว ก็ควรที่จะนำไปปรับใช้ เพื่อเป็นการส่งเสริม ที่ต้องคำนึงถึงผู้ที่อยู่ภายในพื้นที่เป็นหลัก ในการสร้างความมีส่วนร่วม ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของย่านอารีย์-ประดิพัทธ์ อย่างถูกต้อง อันจะถือเป็นการคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความโดดเด่นของพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ อันจะเป็นประโยชน์เพื่อการศึกษา และการพัฒนาพื้นที่ต่อไปอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2544). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.

การเคหะแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). พ.ศ.2496-2503 ยุคที่ 2 ยุคของอาคารสงเคราะห์. สืบค้นจาก http://housingvm.nha.co.th/VM_2.html.

โจนัส โฮฟ ดีอกเตอร์. (2014). อารีย์: พลวัตการเปลี่ยนแปลงสังคมเมืองร่วมสมัยในย่านหนึ่งของกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐกัญญา เอกรัตน์. (2562). การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาที่ดินเปล่าบริเวณซอยอารีย์ 4. ค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปริญญา ตรีน้อยใส. (2563). มองบ้านมองเมือง / ปริญญา ตรีน้อยใส / อาคารฟาซาล. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_355187.

มติชน ออนไลน์. (2567). หมดยุคโรงหนัง อสังหาवादเรียบสะพานควาย เหลือ ‘พหลโยธินเตอร์’ หนึ่งเดียวของย่าน. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/economy/news_4408413.

- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.) *ตราไปรษณียากรไทย*. สืบค้นจาก <https://saranukromthai.or.th/smallchild/97>.
- รัชดาภรณ์ เหมจินดา. (2563). *อารีย์-ประติพจน์ The Next Level of Creative District from Creative People*. สืบค้นจาก https://www.creativethailand.org/article-read?article_id=32291.
- สร้อยชนา ทิพย์แสง. (2564). *แนวทางพัฒนาพื้นที่ดาดฟ้าเพื่อการพัฒนาย่าน: กรณีศึกษา ย่านสร้างสรรค์ อารีย์-ประติพจน์*. ค้นคว้าอิสระสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาวดี รัตนมาศ. (2546). *การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมสมัยโมเดิร์นในประเทศไทย*. ฉบับที่ 2. สืบค้นจาก <https://www.docomomothailand.org/ebook/ebookThai.pdf>.
- เสมียนนารี. (2567). *กลุ่มชอยราชครู กับบทบาททางการเมืองระหว่างพ.ศ. 2490-2500*. สืบค้นจาก https://www.silpamag.com/history/article_98171.
- สำนักงานเขตพญาไท. (2566). *แผนพัฒนาเชิงพื้นที่เขตพญาไท ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพญาไท.
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อรรธรณ จารุวัฒน์ถาวร. (2561). *อารีย์-สะพานควาย*. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/real-estate/573657>.
- Barthes, R. (1967). *Element of Semiology*. France: Paris Editions du Seuil.
- Bryman, A., & Burgess, R. G. (1994). *Analyzing qualitative data (Vol. 11)*. London: Routledge.
- Creative Thailand. (2563). *ย่านสร้างสรรค์อารีย์-ประติพจน์*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokdesignweek.com/bkkdw2020/content/16422>.
- Docomomo Thailand. (ม.ป.ป.). *อาคาร 5 โรงพยาบาลประสานมิตร*. สืบค้นจาก <https://www.docomomothailand.org/pages/mb18.html>.
- Hall, S., & Du Gay, P. (1996). *Question of Cultural Identity*. London: SAGE Publications.
- Napat Charitbutra. (2564). *จาก “กาติบ” สู่อารีย์(3)*. สืบค้นจาก <https://www.ariaround.com/aritimes/community/จาก-กาติบ-สู่อารีย์/>.
- Silpa-mag. (2564). *กำหนดย่าน “อารีย์” จากพื้นที่เรือกลสวนไรรณา และถนนสายประชาธิปไตย*. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_54432.
- Vanat Putnark. (2564). *รู้จักย่าน ‘อารีย์’ จากย่านที่โตเพราะถนน สู่นานระดับโลกเพราะความเอื้ออารี*. สืบค้นจาก <https://citycracker.co/intangible-city/ari-neighborhood/>.
- Zukin, S. (2012). " Whose Culture? Whose City?": From The Cultures of Cities (1995). In *The Urban Sociology Reader* (pp. 349-357). Routledge.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any

product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).